

Czy lustro może służyć do obrony?

Bibliografia:

- Źródło: Tadeusz Kubiak, *Bazyliżek i Barbarka*, [w:] *Podręcznik kl. V „To lubię”*, Warszawa 2019, s. 32.

Czy lustro może służyć do obrony?

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

W Górach Fantazji często można spotkać przedziwne stwory. Jedne są przyjazne, a inne nie. Co robić, kiedy trafi się na tego niesympatycznego? Dowiedz się, jak poradziła sobie z takim potworem mała Barbarka.

Polecenie 1

Obejrzyj film. Z jakimi miastami związane są omawiane w nim historie?

Czy znasz podobne opowieści dotyczące regionu, w którym mieszkasz?

Ważne!

Czy podanie i legenda to synonimy? Czym różnią się podania od legend?

Przeczytaj uważnie tekst i zapamiętaj.

Podania i legendy przekazywane z pokolenia na pokolenie są ważną częścią każdego społeczeństwa.

LEGENDA

Słowo wywodzi się z języka łacińskiego 'legare', oznacza coś, co należy przeczytać. Początki legend wiążą się ze średniowiecznymi klasztorami, w których podczas posiłków czytano opowieści o świętych. W tekstach kładziono szczególny nacisk na niezwykle cuda, jakich dokonywali oraz pouczenia wypływające z treści opowieści.

Legendy opowiadają o czynach świątobliwych osób bądź Boskich interwencjach i cudach w małej społeczności lokalnej. Przykładem może być legenda o Wandzie, o królowej Jadwidze czy o świętej Kindze.

PODANIE

Podanie jest fikcyjną opowieścią silnie związaną z miejscowością, regionem lub narodem. Zawiera elementy historyczne, na przykład nazwę miejscowości, regionu, imię władcy lub inny detal, który pomaga umieścić wydarzenia w konkretnym miejscu lub czasie. Przykładem może być podanie o Lechu, Czechu i Rusie, o poznańskich koziołkach, o Tatrach.

Podanie wyjaśnia przyczyny powstania pewnych tradycji, miejscowości, krain geograficznych, tłumaczy, jak stworzono, na przykład nazwy geograficzne czy miejscowości.

Bohaterami podań są niezwykle postaci: królowie, królowe, wojownicy, lokalni bohaterzy, czasem postacie fantastyczne: diabły (Boruta) czy czarownicy (Pan Twardowski), które swoją postawą i zachowaniem utrwaliły się w wyobraźni danej miejscowości lub regionu.

Teraz już wiesz, że podanie i legenda to dwa różne terminy literackie.

Ćwiczenie 1

Określ, czy wymienione w filmie opowieści są legendami czy podaniami.

Ćwiczenie 2

Na podstawie przedstawionych w filmie opowieści oraz powyższego tekstu, zaznacz cechy podań.

opowiadają o średniowiecznych klasztorach

ich bohaterami są święci

wyjaśniają powstanie pewnych tradycji, krain, miejscowości

opowieści o cudach

ich bohaterami są niezwykle lub fantastyczne postacie

zawierają elementy historyczne

fikcyjne opowieści związane z miejscowością lub regionem

Polecenie 2

Wyjaśnij, co według ciebie znaczy słowo 'legenda'. Następnie odszukaj w Słowniku języka polskiego definicję tego wyrazu. Porównaj własne rozumienie słowa 'legenda' z definicją słownikową.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij notatkę podanymi poniżej wyrazami i zdaniami.

Od słowa pochodzi przymiotnik , który oznacza: oparty na legendzie, zaczerpnięty z .

Wyraz **legendarny** może występować w następujących znaczeniach:

- oparty na legendzie, np.

- o kimś sławnym, popularnym, np.

- nierzeczywisty, wymyślony, np.

- fikcyjny - postać literacka, np.

- fałszywy, nieprawdziwy, np.

legandy

O duchu straszącym w zamku krążą legendarne opowieści.

Naszą szkołę odwiedził wczoraj legendarny kierowca rajdowy.

legenda

legendarny

Kubuś Puchatek jest znany na całym świecie, to bohater legendarny.

Księżniczka Wanda jest postacią legendarną.

Legendarne bogactwo tej rodziny okazało się fikcją.

Ćwiczenie 4

Czy znasz podanie o bazyliaszku? Poszukaj w internecie informacji o tym stworze. Odpowiedz na pytania w formie krótkiej notatki. Zapisz ją tutaj lub w zeszycie:

- Co to za istota?
- Gdzie się pojawia?
- Jak często się rodzi?
- Jaką ma moc?

Tadeusz Kubiak

1924 – 1979

Polski poeta, satyryk i autor słuchowisk radiowych piszący również dla dzieci. Wydał m.in. 'Słoń w sklepie z porcelaną', 'Śmiejemy się', 'W kraju Baj-Baju'.

Polecenie 3

Przeczytaj wiersz Tadeusza Kubiaka pt. 'Bazyliszek i Barbarka' lub go wysłuchaj. Zwróć uwagę na to, jak poeta przedstawił potworne zwierzę.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DYPVKZJgc>

Wiersz *Bazyliszek i Barbarka* czyta Elżbieta Golińska

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Nagranie recytacji wiersza pt. „Bazyliszek i Barbarka”.

” Tadeusz Kubiak

Bazyliszek i Barbarka

Co-raz

ciem-niej

co-raz
ci-szej.
Co to?
Kto to?
Ba-zy-li-szek.

Idzie, człapie
po ulicy.
Staje w cieniu
kamienicy.

Ślepia ma
bazyliżkowe
i bazyliżkową głowę.
Chrzęści
skrzydłem nietoperza.
Nic dziś nie pił.
Nic dziś nie żarł.

O-u, wrr, brr!
Barr-dzo srro-gi.
Sapnął.
Z pyska
zionie ogień.
Zjadłby tysiąc
szarych myszek.
Barr-dzo głod-ny
ba-zy-li-szek.

Aż tu nagle
patrzy; co to?
Gwiazdka z nieba?
Dziecko?
Kto to?

– Bazyliszku,
to Barbarka,
bo przebrała
się już miarka.

Spojrzyj, proszę,
w to lusterko.
Zobacz siebie...

Ścierpl, gdy zerknął.

– Co? To ja?
To zwierzę srogie?
Ślepa dzikie,
w pysku ogień!
Bardzo siebie się przestraszył.
W najciemniejszy kąt
się zaszył.

Zaszył się
od stóp po głowę
srebrem nici
księżycowej.

Ćwiczenie 5

Wskaż bohaterów utworu Tadeusza Kubiaka.

Barbarka

bazyliszek

Tadeusz Kubiak

nietoperz

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 6

Zaznacz prawidłowe dokończenie zdania.
Tematem wiersza Tadeusza Kubiaka jest...

opis wyglądu Barbarki.

spotkanie bazyliuszka i Barbarki.

opis ulubionych dań bazyliuszka.

opowieść o pięknym wyglądzie bazyliuszka.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 7

Znajdź i zaznacz fragmenty wiersza Tadeusza Kubiaka opisujące wygląd potwora.

zielony

[...] Ślepia ma
bazyliškowe
i bazyliškową głowę.
Chręści
skrzydłem nietoperza.
Nic dziś nie pił.
Nic dziś nie żart.
O-u, wrr, brr!
Barr-dzo srro-gi.
Sapnął.
Z pyska
zionie ogień.
Zjadłby tyśc
szarych myszek.
[...]
Ścierpł, gdy zerknął.
– Co? To ja?
To zwierzę srogie?
Ślepia dzikie,
w pysku ogień!
Bardzo siebie się przestraszył.
W najciemniejszy kąt
się zaszył.

Polecenie 4

Opisz, jak wyobrażasz sobie bazyliuszka z utworu Tadeusza Kubiaka. Uzupełnij pola tekstowe i przeciągnij w dowolne miejsca na ilustracji.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 8

Wyjaśnij, kto i w jaki sposób przechytrzył bazyliuszka.

Ćwiczenie 9

Co zrobił bazyliuszek, kiedy zobaczył siebie w lusterku? Znajdź odpowiedni fragment utworu i przeczytaj go uważnie. Zaznacz, jakim środkiem stylistycznym posłużył się poeta.

epitetem

przerośnią

porównaniem

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Wypisz ze Słownika synonimów wyrazy bliskoznaczne do czasownika 'zaszyć się'!

Ćwiczenie 11

Wyjaśnij, jak rozumiesz słowa wiersza: 'Zaszył się od stóp po głowę srebrem nici księżycowej'!

Ciekawostka

W języku polskim istnieją słowa, które naśladują odgłosy, dźwięki wydawane np. przez zwierzęta lub przedmioty. Miau, hau, świst, skrzyp, chrzęst, szum to **wyraży**

dźwiękonaśladowcze lub inaczej **onomatopeje**. Stosuje się je w poezji, ale również w komiksach.

Ćwiczenie 12

Wypisz z wiersza 'Bazyliśzek i Barbarka' fragment świadczący o złości bazyliśzka. Nazwij zastosowany środek stylistyczny.

Ćwiczenie 13

Jak myślisz, dlaczego poeta podzielił niektóre słowa na sylaby, a w innych powtórzył te same litery? Wyjaśnij, jaki efekt chciał w ten sposób osiągnąć.

Ćwiczenie 14

Pogrupuj podane słownictwo.

Słownictwo pasujące do opisu bazyliuszka

Słownictwo pasujące do opisu Barbarki

Pozostałe słownictwo

zionie ogniem

skrzydła nietoperza

przeróżający wygląd

potwór

nieustraszona

ślepia bazyliuskowe

dziewczynka

groźny stwór

pomysłowa

piękny wygląd

odważna

pełen wdzięku

wrażliwy

ciężki chód

dzielna

głowa bazyliuskowa

uroczy

łagodne spojrzenie

dzikie ślepia

sprytna

uroda

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 15

Z powyższego ćwiczenia wybierz cztery określenia i ułóż z nimi zdania na temat bohaterów wiersza Tadeusza Kubiaka.

Ćwiczenie 16

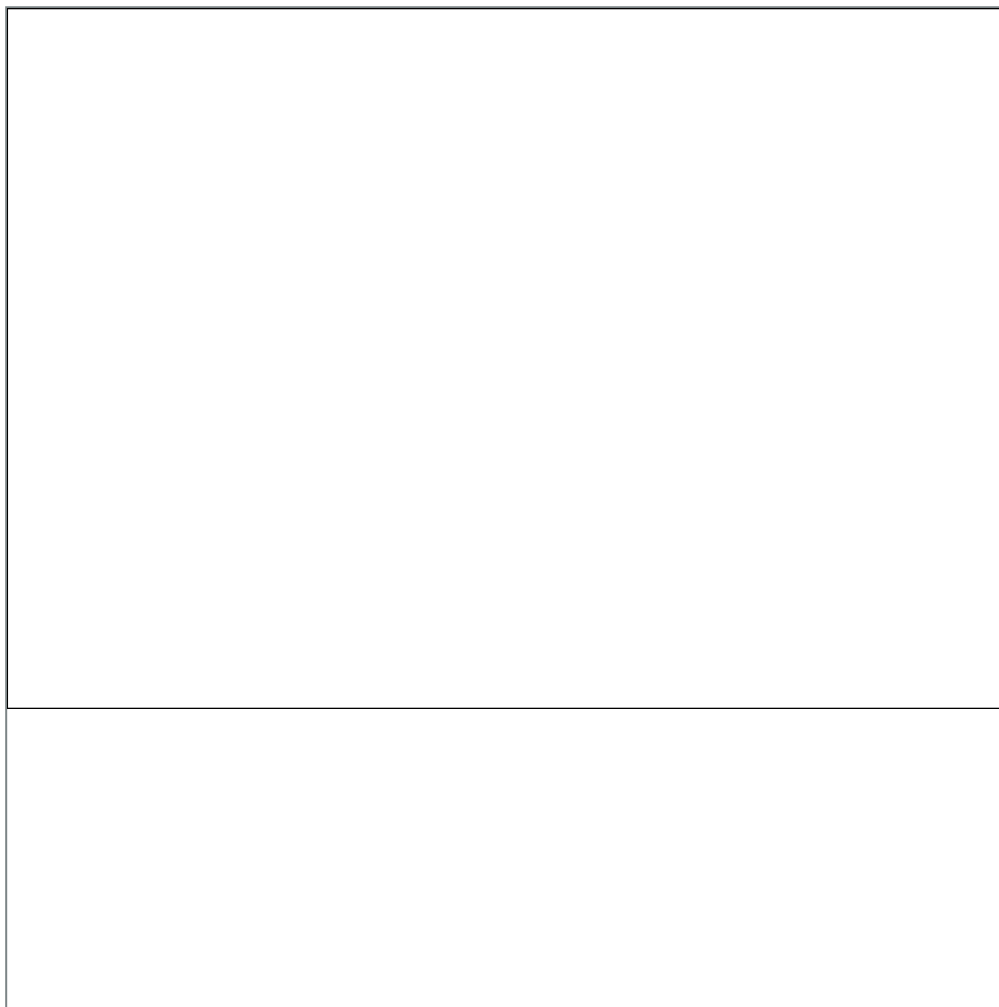
Dlaczego bazyliśzek przestraszył się sam siebie? Wymień, co w nim było przerażającego.

Ćwiczenie 17

Przypomnij sobie baśń o Pięknej i Bestii. Napisz, na czym polegało wewnętrzne piękno Bestii. Czy bazyliśzek też mógłby być piękny, mimo swego wyglądu?

Polecenie 5

Narysuj portret bazyliuszka. Skorzystaj z opisu poety lub własnej wyobraźni. Swoje dzieło możesz stworzyć poniżej lub w zeszycie.

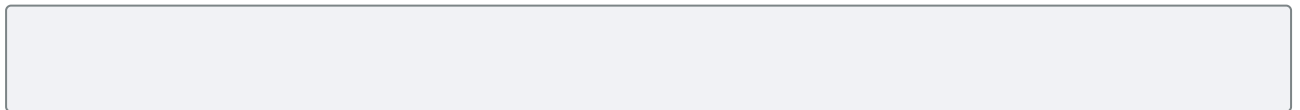

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 6

Przygotujcie krótką inscenizację wiersza Tadeusza Kubiaka pt. 'Bazyliżek i Barbarka'!

- Ustalcie, kto będzie reżyserem, a kto scenarzystą.
- Wybierzcie narratora, bazyliżka oraz Barbarkę.
- Podzielcie tekst na role i przygotujcie maski lub kukiełki bohaterów przedstawienia.
- Przygotujcie scenki. Pamiętajcie o przekazaniu odpowiednich emocji, dźwięków i gestów.

Polecenie 7

Napisz podanie o zmyślnym potworze, który dawno temu mógł żyć w twojej miejscowości. Możesz skorzystać z podpowiedzi:

- Napisz nazwę miejscowości i nazwij potwora.
- Opisz jego wygląd.
- Określ, jaki był i jaką posiadał moc.
- Opisz, co się działo, kiedy ktoś wszedł na teren potwora.
- Nadaj imię osobie, która spotkała się z potworem. Napisz, co zrobiła, co powiedziała, czy i w jaki sposób zmierzyła się z potworem.
- Co zrobił potwór? Co się z nim stało?
- Jaka była reakcja mieszkańców miejscowości na takie rozwiązanie?
- Zakończ legendę.

Stwórz z kolegami i koleżankami tomik, w którym zgromadzicie wasze podania.